Non omnis moriar

Daiana FELECAN*

„Marile personalități culturale, științifice, au reprezentat modele pentru mulți discipoli, care s-au format sub îndrumarea Domniilor Lor, contrazicând, parcă, afirmația lui Brâncuși: «rien ne pousse à l'ombre des grands arbres»" (Felecan 2020: 358).

Keywords: *Nicolae Felecan*; *obituary*; *biographical excursion*; *scientific activity*

Am tot amânat să scriu acest nefericit text și nu pentru că n-aș fi avut ce spune oricând, ci pentru că a reprezentat acea parte, din „ceea ce trebuie" (*necesse est*) făcut în astfel de circumstanțe, care mi-a revenit mie (Oliviu *dixit*). Mai explicit, mi-a fost încredințată redactarea necrologului Dascălului meu preferat, socrului meu desăvârșit, Omului meu exemplar. Din 26 noiembrie 2020 – de când cu siguranță fără voia lui, dar din culpa unui conglomerat de nebăgări de / în seamă ale nătângului sistem medical românesc, Nicolae Felecan a trecut Styxul, bătând camaraderește umărul lui Charon – mintea și sufletul mi s-au zăvorât. Au refuzat fie să chibzuiască la nenoroc(ire), fie să ostoiască zarva încremenită de pierdere și să găsească acea liniște ce le-ar fi permis să se aștearnă într-un consens scriptural. O fac acum și simt cum baierele inimii slăbesc și se dezleagă, cum durerea se prelinge într-o multitudine de firișoare vinete și se varsă în albia (Cât de încăpătoare? Cam cât apăsarea unei cruci purtate sisific pe Golgota celor rămași mai în urmă?) organizată geometric în zona de centru-stânga a pieptului. În altă parte și cu alt prilej, notam că noiembrie este luna îndrăgostirii. Când începi să pierzi șiruri de ființe dragi ție atunci, n-o mai poți socoti decât un levant împustiit.

Era tot toamnă, dar era asemănătoare celei *ab origine*. Era lumină, nu frig și ceață. (Mereu m-am rugat lui Dumnezeu că, dacă va decide să-i ia pe-ai mei înainte-mi, să nu o facă pe frig și ceață. Mă tem că acestea două ar mușca hulpav din mine și părți considerabile din carne mi se vor duce și ele

* Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca, Centrul Universitar Nord Baia Mare, România (daiana18felecan@yahoo.com).

BDD-A31870 © 2021 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 11:55:21 UTC)

și voi rămâne un trup descărnat, cu ochi înfipți incolor, ale căror lacrimi vor fi înghețat pe modul unei spaime supraomenești).

Era un laborator de chimie, cu câteva zeci de învățăcei într-ale filologiei și cu o apariție impunătoare: profesorul de limba latină. Un *Magister Elegantiae* în toate: expresie verbală și corporală! Nimeni nu l-a egalat nici atunci și nici de atunci încoace. Un lord al cuvântului rostit, un *sir* al costumului bine (*decorum*) purtat, un Ovidius exilat iremediabil într-un rafinament aristocratic. Am îndrăgit pe dată latina, chiar dacă nu pe motiv că reprezintă temelia romanității actuale, ci pentru că l-am adorat spontan pe el. Și-apoi nu puteai să ajungi să-i iubești fiul (coleg de clasă), dacă nu te înamorai mai întâi, furtiv, de tată. Dacă nu chicoteai cu colegele despre cât de *gatsby* e profu' de latină. Știu câteva inimi pe care le-a frânt de-adevăratelea, fără măcar să lase să-i scape o privire cu vreun subînțeles mimat, măcar. Ne-a sădit în memorie, pe lângă declinări, conjugări, acuzativ cu infinitiv, ablativ absolut, verbe deponente etc., marile capodopere ale Antichității. Prin intermediul său am aflat despre *Iliada* și *Odiseea*, despre însemnările de pe scutul lui Ahile ori despre *nostalgia* pe mare a lui Odiseu. Îți trebuie un har ales să poți ritma tinere minți prin toată literatura universală, iar lui i-a fost dăruit acesta cu prisosință. Este nedezlipit de mine dorul de meditațiile la limba latină, din cadrul pregătirii pentru admiterea la facultate. Rămâneam mută de uimire și plină de extaz când observam cu câtă ușurință dezleagă topica încâlcită a vreunei perioade ciceroniene. Învățasem și eu gramatica, dar parcă îți trebuia ceva în plus ca să traduci corect o frază latinească. Aveam mereu nevoie de încuviințările, dojenile și blândețea încurajatoare din privirea lui. Dar mai ales de exigența-i înțelegătoare. Era posesorul acelui aliaj complicat (pentru mințile comune) de exiguitate și omenie. Și dacă vreunul dintre discipolii lui nu l-a iubit, pesemne că acela a rămas blocat într-o îndărătnică ignoranță, pe care țanțoș a învinuit-o drept exigență.

Pe profesorul Nicolae Felecan nu puteai să nu-l admiri decât dacă erai rău intenționat sau îi invidiai calitățile și împlinirile pe toate planurile. În ciuda aparenței de Sfinx, ascundea o sensibilitate rară. Pe lângă celelalte însușiri pe care le-am trecut sub fotografia lui din panoul de onoare al foștilor dascăli stau, cu majuscule, seriozitatea, eleganța din nou, deopotrivă, a spusei și a înfățișării, prestanța liniștitoare pe care o degaja ca un autentic stăpân de vechi conac boieresc. Nu aveai cum să nu-ți dorești, în calitate de fată ce se găsea la 18 ani, ca viitorul tău soț să nu arate astfel! Iar eu am „furat" o părticică din imaginea magistrului. Devenindu-i noră (doar printr-o înlesnire de către el a unei situații…, să-i spunem, – este prima oară când fac mărturisirea –), am avut șansa să completez puzzle-ul cu alte nebănuite calități. N-am să uit niciodată cum nu renunța la cămașă și pantaloni de costum nici când se afla acasă – în camera cu pereții căptușiți de cărți –, la mașina de scris și, mai apoi, la calculator, cum arbora o ținută festivă chiar și

BDD-A31870 © 2021 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 11:55:21 UTC)

pentru un oarecare prânz duminical, cum așeza pe primul loc familia și își arăta cu moderație nemulțumirea ori de câte ori vreun intrus se nimerea la o oră nepotrivită, cum scotea din cămara plină de bunătăți câte o sticluță licoroasă ale cărei materii prime doar el le știa, cum ne aștepta cu masa aranjată ca pentru un festin regal, cum nu lăsa să treacă nemarcată, cu un simț de clasic amfitrion, nicio sărbătoare și cum avea acel *savoir-faire* de a preschimba orice într-o sărbătoare, cum punea accent pe detaliul de calitate, cum îi făcea plăcere să întrețină discret atmosfera, fără a o monopoliza prin relatări inepte și cum tot reținut se retrăgea atunci când vreun inconvenient de ordin fizic îl silea să-și administreze un medicament sau când, pur și simplu, găsea potrivit să guste din liniștea *otiosa* a unei după-amiezi de tot dogoritoare. Știind că îi place să „fure” câte o oră de somn în plus când se putea, îmi producea mare desfătare, mie, care am fost toată viața o insomniacă, să-l sun diminețile devreme, când se ivea câte un motiv serios, și să-i strivesc odihna cu „salutul”: „V-am trezit? Doamne, cât de bine îmi pare!” De cele mai multe ori nu-l trezisem, dar se învoia să-mi facă jocul...

Nicolae Felecan a iubit viața; și-a idolatrizat familia, pășea sfios în preajma ei ca nu cumva să o incomodeze; alunga orice gând conflictual. Nu s-a întâmplat vreodată să-l rog să mă ajute și să rămân cu rugămintea suspendată. Cu siguranță, nu și-a dorit să moară. Cu certitudine, nu merita să moară așa. Purtat între spitale, apoi între secții ale spitalelor, având parte de unii medici care și-au făcut strict datoria fără a fi preocupați să miște un pas lateral și să ia în considerare și alte neajunsuri ale sănătății sale, să se consulte cu specialiștii aferenți, „îngrijit” cu maximă indiferență de majoritatea asistenților și infirmierelor, așteptând cinci ore ca să primească o cană cu apă…, inima lui nu a mai putut îndura. Nu s-a plâns, nu a cerut, din bun-simț, ajutor nimănui, refuzând până și comunicarea cu familia pentru a nu o face martoră la cum i se stingea glasul. A suferit în demnitate, iar când a simțit că i se atentează prea mult la aceasta, a ales să moară. El nu a fost răpus de un virus mortal, ci de un sistem medical muribund. A murit cu zile, cum se spune. Și ca să îndure umilința până la sfârșit, a fost adus pe ultimul său drum, chit că în corpul lui nu mai domina nemilosul virus, în„cel mai bun costum”…, același cu al lui Isus coborât de pe Cruce…*Ecce homo*! Pentru noi, însă, a fost îngropat așa cum a trăit: ca un adevărat DOMN.

Ne va lipsi făptura lui, dar îi vom cinsti în veci memoria.

***

Nicolae Felecan s-a născut la 24 august 1941 în Caila, județul Bistrița-Năsăud. De la studiile primare, pe care le face în satul natal, ajunge să absolve Școala Medie Mixtă Bistrița (actualul Colegiu Național „Liviu Rebreanu” din Bistrița), iar între 1959–1964 urmează cursurile Facultății de

BDD-A31870 © 2021 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 11:55:21 UTC)

Limbi Romanice, Clasice și Orientale din cadrul Universității din București, specializarea Limbi clasice. Parcurge (1964–1999) întreg *cursus honorum* din învățământul universitar (preparator, asistent, lector, conferențiar și profesor) la Universitatea de Nord din Baia Mare. Funcționează un an (1978–1979) ca lector de limba română la Universitatea din Aarhus (Danemarca). Are o perioadă de sincopă în învățământul superior, prin desființarea acestuia începând cu anul 1984, moment în care va ocupa un post de profesor în mediul preuniversitar, la Liceul Industrial nr. 9 din Baia Mare, pe care îl va transforma, de pe poziția de director, în 1990, în Liceul de Filologie „Mihai Eminescu”. S-a remarcat prin înființarea Olimpiadei Naționale de Limba Latină (1988), obținând cu elevii participanți numeroase premii și mențiuni, după ce în 1987 îl regăsim, în calitate de însoțitor al grupului de elevi români, la Concursul Internațional *Ciceronianum* (Arpino, Italia).

Revenit la catedra universitară, va crea Facultatea de Litere (desprinsă din cea de Litere și Științe) și va deține mai multe funcții: șef de catedră, două mandate de prorector și două de decan. A fost membru al unor organizații științifice și profesionale, primind mai multe distincții și premii. Amintim doar Premiul „Timotei Cipariu” al Academiei (1985), conferit pentru lucrarea colectivă *Graiul, etnografia și folclorul zonei Chioar*.

Activitatea științifică este una extrem de complexă, preocupările sale vizând mai multe compartimente ale lingvisticii: limba latină, etimologie, lexicologie, morfologie, sintaxă, stilistică, istoria limbii române, semantică, lexicografie, romanistică, antroponimie, toponimie, dialectologie, discurs jurnalistic și religios. Ajunge doctor în filologie (1976) cu teza *Sistemul lexico-semantic al termenilor ce denumesc părțile corpului uman în limba română*, care avea să devină în 2005, cu adăugirile de rigoare, cartea *Terminologia corpului uman în limba română* (Cluj-Napoca, Editura Mega, Editura Argonaut). A publicat 6 cursuri universitare și 18 cărți ca unic autor și coautor. Dintre acestea din urmă enumerăm: *Dicționar de paronime*, București, Editura Vox, 1995 (prima ediție, urmată de reeditări multiple, datorită epuizării stocurilor); *Dicționar de omonime* (coautor Gh. Bulgăr), București, Editura Vox, 1996, Editura Lucman, 1998; *Probleme de vocabular și de exprimare corectă*, București, Editura Vox, 1999; *Dicționar de omonime lexicale și gramaticale*, București, Editura Vox, 2001; *Sintaxa limbii române. Teorie. Sistem. Construcție*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2002; *Vocabularul limbii române*, Cluj-Napoca, Editura Mega, Presa Universitară Clujeană, 2004; *Limba latină. Gramatică și texte* (coautor Oliviu Felecan), Cluj-Napoca, Editura Mega, 2007 (ediția întâi), 2008 (ediția a doua); *Dicta memorabilia. Dicționar uzual adnotat de sigle, expresii, maxime și citate latine* (coautor Oliviu Felecan), București, Editura Vox, 2007; *Între lingvistică și filologie*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2011; *Multum in parvo. Expresii și citate latinești adnotate* (coautor Oliviu Felecan), Cluj-

BDD-A31870 © 2021 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 11:55:21 UTC)

Napoca, Editura Mega, Editura Argonaut, 2013, 2018 (ediția a doua); *Lingvistică și filologie română*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2020, publicație pe care, din păcate, nu a mai apucat să o ofere cu dedicație tuturor celor care și-ar fi dorit să o primească. Lucrările sale au beneficiat de numeroase recenzii în presa științifică de specialitate. A avut privilegiul să-i fie dedicate antum, prin îngrijirea fiului Oliviu și a subsemnatei, două volume omagiale, care adună contribuții ale unora dintre reputații lingviști români și străini: *Confluențe lingvistice și filologice. Omagiu profesorului Nicolae Felecan la împlinirea a 70 de ani*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2011, 622 p. și *Magistri et alumni, amore scribendi. Studia. In honorem Professoris Nicolae Felecan*, Cluj-Napoca, Editura Mega, Editura Argonaut, 2016, 842 p. (la împlinirea vârstei de 75 de ani). A publicat sute de articole de specialitate în prestigioase reviste din țară și străinătate: „Limba română”, „Anuar de lingvistică și istorie literară”, „Fonetică și dialectologie”, „Quaderns de filologia. Estudis Lingüístics”, „Dacoromania”, „Onoma”, „Philologica Banatica”, „Onomàstica. Anuari de la Societat d’Onomàstica”, „Limba română” (Chișinău), „Onomastica” etc. Și-a câștigat o onorabilă notorietate și în afara granițelor țării prin participarea la conferințe și congrese de prim rang (a se vedea doar Congresul Internațional de Lingvistică și Filologie Romanică – Palermo 1995, Bruxelles 1998, Salamanca 2001, Innsbruck 2007, Valencia 2010, Congresul Internațional de Științe Onomastice – Toronto 2008).

A fost și un bun om al cetății, publicând zeci de articole în presa cotidiană și în reviste culturale sau religioase. A scris, la rândul său, recenzii și prezentări ale cărților de specialitate și a dat numeroase interviuri. Ca o recunoaștere a operei sale stau mărturie sutele de citări făcute de lingviști consacrați. Pentru el, retragerea la pensie nu a însemnat o abdicare de la preocupările științifice. Dimpotrivă, a rămas la fel de ancorat în perimetrul umanioarelor, manifestând același interes pentru activitatea de cercetare. A fost și un laic activ în viața religioasă. A participat la numeroase manifestări de profil, iar cu o lună și jumătate înainte să plece în lumea celor drepți a fost răsplătit de către Episcopia Română Unită cu Roma, greco-catolică, de Maramureș, cu distincția *Crucea Eparhială*, „în semn de prețuire pentru întreaga activitate de promovare a culturii clasice, precum și pentru atașamentul față de Biserica Noastră și valorile ei”.

Deși bolnav, a găsit puterea să trimită preotului organizator al Zilei Școlii Ardelene un ultim e-mail, care conținea comunicarea susținută cu ocazia respectivului eveniment.

Nicolae Felecan a fost un om care a trăit din plin spiritual, însă fără a uita să pună în practică îndemnul *carpe diem*!

Requiescat in pace Domini!

BDD-A31870 © 2021 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 11:55:21 UTC)

Referință

Felecan 2020: Oliviu Felecan, *G.I. Tohăneanu: Exegi monumentum. Lucrările Colocviului „G.I. Tohăneanu" (ediția a V-a, 14 septembrie 2018)*, în „Philologica Jassyensia", XVI, nr. 1 (31), p. 358–362.

Not all of me will die

The obituary in honour of Professor Nicolae Felecan, a leading figure of the Romanian higher education and the scientific world, has got two parts. The unconventional part evokes the human side and the personal relationship between the author and the honoured professor, while the conventional one illustrates his research and teaching activity for over half a century. The first section takes the form of an essay because of the connection the author had with the deceased, which goes beyond a strictly professional relationship by turning it into an emotional one, due to the degree of kinship.

BDD-A31870 © 2021 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 11:55:21 UTC)